

Türkiye'nin coğrafi bölgeleri hakkında

Prof. Besim Darkot, İstanbul

1941'de Ankara'da toplanmış olan Birinci Coğrafya Kongresinin —uzun sürmüş akademik karakterli müzakerelerden sonra— kabul ettiği coğrafi bölgelerin bütün öğretim kademelerinde uygulanması, yanında on beşinci yıl dönümüne erişmiş bulunacaktır. Bu süre içinde, bölgelerin daha iyi tanınması, daha müşahhas bir hale gelmesi, hudutları üzerinde bazı rötüşler yapılması, bir kelime ile, coğrafi bölgelerin kökleştirilmesi bakımından, coğrafyacılarımız nasıl bir gayret sarfetmişlerdir? Öğretim programlarını hazırlayan ve takip eden dairede, bu konu üzerinde bir anket bürosu kurulmuş olsaydı, derslerinde bölgeleri ele alan meslektaşlarımızın tecrübe ve müşahedelerine dayanarak ileri sürecekleri düşünceleri toplu olarak gözden geçirmek ve bunlardan faydalanmak mümkün olurdu. Ne yazık ki, bu yolda metodlu bir anket yapılmamıştır. Ayrıca, Birinci Coğrafya Kongresinin —acı-nacak bir gaflet yüzünden— hemen hiç bir coğrafya öğretmeni eline geçmemiş olan izahlı kitabından başka, bölgeler hakkında özel bir yayın da ortaya konmamıştır. Görünüşe bakılırsa, orta öğretim sahasında coğrafya öğretmenleri, eldeki ders kitaplarının çerçevesi içinde derslerini vermeye çalışıyorlar; yüksek öğretim alanında ise vazifeliler, umumiyetle daha teferruatlı işlerle uğraşıyorlar. Halbuki coğrafi bölgeler problemi, coğrafyacıları en yakından ilgilendirmesi icabeden müşterek meselemizdir. Hattâ Türkiye Coğrafyasının —ortadaki güçlükler gözönüne alınırsa— en dramatik meselesi budur. Her birimiz, öğretim alanında, ister istemez daima bununla karşı karşıyayız. Bölge mefhumundan kaçınıp Türkiye'yi daima bir bütün halinde ele almak mümkün değildir. Yüksek öğretim alanında çok defa yapıldığı gibi, bazı küçük alanların teferruatı ile incelenmesi de ilânihâye devam edemez. Çünkü eninde sonunda bu küçük alanların birleştirilmesi lâzım gelecek ve böylelikle bölge mefhumu yine karşımıza çıkacaktır.

Hepimiz, sırası gelince, aşağı yukarı bir Karadeniz bölgesinden, bir Ege bölgesinden, bazılarımızın "Orta Anadolu" dediği bir İç Anadolu bölgesinden... bahsediyoruz; fakat bunların sahalarını tesbit etmek, hususiyetlerini ortaya koymak lâzım gelince, bu müphem alâkânın sınırlarını pek aşamıyoruz. Bunun başlıca sebebi, bir araya gelmeleri ile bölgeleri meydana getirmesi gereken küçük coğrafi ünite-

lere âit araştırma ve monografyaların noksanıdır. Sözü geçen ünitelere verilmesi gereken ad —bizce: Yöre— üzerinde bile anlaşmış görünmüyoruz.

Gerçekte, Birinci Coğrafya Kongresi'nden beri geçen yıllar içinde, Türk Coğrafya Kurumu'nun tertiplelediği Coğrafya Haftaları'nda, bölgeler konusu muhtelif vesilelerle ele alınmış, bazı üyeler tarafından bölge hudutları hakkında birtakım tâdil teklifleri ileri sürülmüş bulunduğu gibi, bu satırları yazan da, birbirini takip eden iki haftanın birisinde bölgelerin yüz ölçümleri ve nüfusları üzerinde hazırladığı bir araştırmayı, ötekisinde, şematik çizgilerle basitleştirilmiş bölge hudutları içinde birtakım beşerî coğrafya hâdiselerinin yayılışı hakkında tertiplelediği bir çalışmayı sunmuş idi. Fakat umumî olarak söylenebilir ki, hudutlar üzerinde ileri sürülen fikirlerin herkese kanaat verebilmesi için —ekseriyetle yapıldığı gibi— yalnız bir bölgenin bir köşesinin ele alınmakla kalmayıp tek mil bölgelerin ana çizgilerini göz önünde tutması gerekirdi; bundan başka, bölgeler hakkındaki araştırma ve çalışmalardan hiç birisi, aradan geçen yıllarda dergimizin yayınlanamamış olması yüzünden, kongre dışındaki geniş ilgili topluluğa aksedememiş bulunuyordu. Bütün bu sebepler, Türkiye'nin coğrafî bölgelerinin ortaya koyduğu problemlerin, bugün de hemen hemen çözülmemiş durumda kaldığı düşüncesini haklı göstermektedir.

Coğrafi bölgeleri tesbit edenler, bunların ilmî ve tedrisî sahada şimdiki ölçüde ve yeni hususî çalışmalara konu olmadan yerleşmiş bulunmasını yeter sayabilirler mi? Bu bölgeler bir gün memleketin her bakımından mıntaka taksimatına esas olabilirler mi? Ortada bunların fizikî coğrafya sahasında, tatbikine engel olabilecek esaslı bir sebep görünmüyor. Nasıl ki İstatistik Yıllıklarının birinci faslındaki “başlıca dağlar ve dorukları” listesi, Kurumumuzun eski başkanı Celâl Aybarın muvafakati üzerine, coğrafi bölgelere göre tertiplenmiştir. Aynı tertiplenme, Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü yayınlarında da pek uygun olarak kullanılabilir, ki bu henüz yapılamamıştır. İdarecilerimiz, görünüşe bakılırsa pek esaslı çalışmalar mahsulü vafını taşımayan “ziraî bölgeler” i ziraatle ilgili olmayan konularda —meselâ İstatistik Yıllığında görüldüğü gibi (cilt 21, s. 285) “sanayi faaliyetinin coğrafi dağılışı” cetvelinde— bile kullanmak yolunu tutmuş bulunuyorlar. Sözü geçen idarecilerin galiba bizim coğrafî bölgelerimizin mevcudiyetinden bile haberleri yoktur.

Coğrafi bölgeler yerine, şimdilik öğretim alanında değil ise bile, idarî ve iktisadî hususlarda “ziraî bölgeler” in kullanılmış olmasını haklı gösterecek bazı sebepler yok değildir: coğrafi bölgelerin sınırları, eldeki imkânların müsaade ettiği nisbette, coğrafi şeniyetlere dayanarak çizilmiş olduğu ve her yerde mülkî taksimat hudutlarına uy-

madığı halde, tarım (ziraat) bölgeleri doğrudan doğruya birtakım vilâyetleri bir araya toplamak suretiyle meydana getirilmiştir. Bu bölgelerin sayısı coğrafi bölgelerden iki fazlası ile dokuza varmakta, meselâ Çanakkale ve Balıkesir vilâyetlerini —kendi kullandığı ad ile— Marmara bölgesi dışında bırakmakta, Amasya vilâyetini, neden ise, Tunçeli ile bir bölge içine almakta, fakat sözü geçen bu son vilâyeti Erzincan'dan da, Bingöl'den de ayırmaktadır. Coğrafyacıları bu tarım bölgelerini, ilmî mahiyetleri üzerinde herhangi bir ihtirâzî kayıt ileri sürmeden kabul etmeğe zorlamak güç olur. Çünkü, gerçekten, bunların ortaya koymaya çalıştıkları üniteler her birinde coğrafi ve ilmî destekten mahrum görünüyorlar.

Sayı ile ifade edilen neticeleri aşağıda gösterileceği gibi, geçen Yılların Coğrafya Haftalarına sunduğumuz araştırmalarda, coğrafi bölgelerin yüz ölçümlerini ve nüfuslarını hesaplamış idik. Elde edilen neticelerin coğrafi bölgeleri biraz daha yakından tanımağa yarayacağı söylenebilir. Bunlara bakarak, meselâ en küçük bölgenin Güneydoğu Anadolu olduğunu, nüfus yoğunluğu bakımından Marmara bölgesinin başta geldiğini görüyoruz, yine aynı sayılara bakarak, Marmara bölgesini epeyce büyük bir farkla Ege bölgesinin takip ettiğini, Karadeniz bölgesinde nüfus yoğunluğunun Ege bölgesinden biraz eksik olduğunu —Doğu Karadeniz kıyılarındaki büyük nüfus sıklığının çoğu yeri dağlık olan bölge hudutları içinde kaybolduğunu, hattâ Orta Karadeniz bölümünün Doğu Karadeniz bölgesine nisbetle daha kalabalık göründüğünü, iç bölgeler ile Akdeniz bölgesinde nüfus yoğunluğunun Türkiye ortalama nüfus yoğunluğuna göre epeyce düşük bulunduğunu... anlıyoruz. Bölge araştırmalarında daha birtakım hesaplar yapılarak meselâ ormanların, çeşitli ekimlerin, ehli hayvanların, hülâsa her türlü ekonomik hususların bölgelere düşen hissesini tesbit etmek mümkündür. Yalnız, burada coğrafyacının unutmaması gereken bir nokta var ki, o da bölge hudutlarının devlet veya vilâyet hudutlarından büsbütün başka bir mâna taşınmasıdır. Büyük bir emek harcıyarak meselâ filân sene Karadeniz coğrafi bölgesinde şu kadar hektar tarla üzerinden bu kadar ton mısır elde edildiğini ve bölge içinde —son sayısına kadar— şu kadar koyun bulunduğunu tesbit etmek acaba bize ne kazandırır? Ziraî istihsal istatistikleri, vilâyet ve kaza hudutları içinde bile yüzde yüz doğrulukla hazırlanamıyorlar. Bu istatistiklerin verdikleri rakamları yerinden oynatıp başka hudutlar içine yerleştirmek bizi gerçekten büsbütün uzaklaştırır. Coğrafi bölgeler, birinden ötekine ancak gayet tedricî bir şekilde geçilen ve ayırıcı vasıfları bir çizginin iki tarafında hemen belirmeyen alanlardır. Coğrafyacılar bunları kesin hudutlu eyaletler gibi tasavvur ederlerse skolastik'e düşerler.

Güçlük, görüldüğü gibi, mülkî taksimat hudutları içinde tes-

bit edilmekte olan beşerî - iktisadî coğrafya bilgi ve rakamlarının coğrafî bölgeler alanında doğrudan doğruya kullanılmamasından doğmaktadır.

Bu güçlüğü ortadan kaldırmak için coğrafî bölgeler hudutları ile mülkî - idarî taksimat hudutlarını birbirine intibak ettirmek düşünülemez mi? Ümit edebilir miyiz ki idareciler, coğrafî bölgelerin dayandığı ilmî esaslara saygı göstererek vilâyet hudutlarını bölgeler içine alsınlar? Fakat idarecilerin, tam bir zihniyet değişmesi olmadan, şimdiki vilâyet hudutlarını değiştirmeyi göze alacaklarını tasavvur etmek güçtür. Hattâ onlar, bir vilâyetin az çok mütecanis karakterli bir tek bölge içinde yer almaktan ise, çeşitli bölgeler üzerinde yayılmış bulunmasını daha faydalı gördüklerini ileri sürebilirler; vilâyet ve kaza hudutları tesbit edilirken, merkez ile mülhakat arasındaki mesafe ve yol durumunun hesaba katılması gerekli olduğunu hatırlatmak isterler; hattâ belki de —coğrafyacılar tarihî an'anelere lâkayt kalıyorlarmış gibi— bugünkü idarî bölümlerin hiç değilse ana çizgilerinde eski liva taksimatına dayandığını iddia edebilirler. Onlardan böyle bir intibak gayreti beklenemeyeceğine göre, acaba biz bölge hudutlarımızı, amelî düşüncelerle, vilâyet hudutlarına uydurmak üzere değiştirmeyi mi göze alalım? Burada şu nokta unutulmamalıdır ki, türlü vesilelerle idarî hudutlarda o kadar kolay değişiklikler yapılıyor ki, bugün biz coğrafyacılar böyle bir fedakârlığı göze alacak olsak bile, mülkî taksimatta bundan sonra yapılacak değiştirmeler yüzünden ileride bölgelerimizin yine idarî bölümlerden ayrı düşmesi mümkün olabilir ⁽¹⁾.

Bugünkü durumda, mevcut 66 vilâyetten 47 sinin tam olarak yahut tam denecek şekilde bir bölge içinde kaldığını, 19 unun iki veya daha fazla bölgeye taşıdığını görüyoruz. 1950 den sonra yapılan değişmeler hesaba katılmadığı takdirde kazalardan 68 inin birden fazla bölgeye yayıldığını, hattâ 24 kadar nahiyenin iki bölge arasında paylaşıldığını da söyleyebiliriz.

Şu nokta da ilâve edilebilir ki, 1941 de coğrafî bölgeler tesbit edildiği sırada idarî taksimat hiç bir suretle hesaba katılmamış ve bölge hudutları sırf ilmî bir iddia ile, şüphesiz mübalâgalı bir şekilde ç-

(1) İdarî taksimat üzerinde sık sık yapılan değişikliklerin bu sahada sebep olduğu zararları gösterecek şekilde şu misali verebiliriz: 1953 senesinde Maarif Vekâleti memleket coğrafyası öğretimini kolaylaştırmak üzere, bir komisyona coğrafî bölgelerin duvar haritalarını hazırlatmaya teşebbüs etmiş, haritalardan ikisinin her işi tamamlanmış ve baskıya da geçilmiş iken, bu bölgeler içindeki bazı mülkî taksimat hudutlarının değiştirilmesi ve yeni vilâyetler kurulmuş olması, girişilen çalışmayı daha meyvassını vermeden, boşa çıkarmış, hazırlanan haritalar yayınlanmadan bir köşeye atılmıştır.

zilmiş idi. Bu itibarla, kuruluşta bölgelerle idarî taksimat arasındaki uymazlık daha da fazla idi. Ancak sonraları bölgeler ile idarî taksimat karşılaştırılarak, ilmî esasları bozmadan bölge hudutlarında bazı oynatmalar yapılabileceği anlaşılmış, bu suretle bugünkü duruma varılmıştır. Bu noktada daha bir kaç adım atılması pekâlâ mümkün olabilir, elverir ki idarecilerimiz coğrafi bölgelere uymak temayülü gösterirler ve bu bölgelerin hududunun insan isteği ile değiştirilemeyeceği noktasını da hatırlasınlar.

Coğrafi bölgelerle idarî taksimat arasında tam bir intibak mümkün olamadığı halde, bilhassa ekonomik coğrafya sahasında istatistik rakamlarını her bölge içinde, kabaca o bölgeye dahil sayılacak vilâyet ve kazalar üzerinde kullanmak akla gelebilir. Bu takdirde meselâ “Karadeniz bölgesinde mısır ürünü veya koyun sayısı” demek yerine, “Karadeniz bölgesi içinde yer alan idarî taksimatın mısır ürünü veya koyun sayısı” gibi bir tâbir kullanmak icabeder.

Bu tarz, Alman coğrafyacılarının kendi memleketlerini tetkik sırasında kullandıkları metodu hatırlatır. Avrupa'nın Fransa ve İspanya gibi memleketlerinde coğrafi bölgeler, menşei umumiyetle orta çağa çıkan eski eyaletler, yahut bunlardan bir kaçına tekabül etmekte, bu eyaletler ise, çok daha küçük olan şimdiki vilâyet bölümlerini tam olarak çerçevelemektedir. Tarih devirleri boyunca sosyal - ekonomik hususiyetler kazanmış, bazı merkezler etrafında toplanmış, o merkezler ile beraber inhitata uğramış, yahut onlarla beraber kalkınmış olan bu kadim eyâletler, zamanla gerek saha, gerek isim bakımından ideal denecek derecede sağlam coğrafi bölgeler meydana getirmişlerdir: meselâ Endülüs, hem tarihî, hem de coğrafi bir gerçektir. Buna karşılık, Almanyada toprakları birbiri içine girmiş türlü büyüklükte devletlerin varlığı burada ötekilere benzeyen bir taksimi güçleştiriyordu. Böyle olmakla beraber, Alman coğrafyacıları iyi tanıdıkları ve iyi işledikleri memleketlerini coğrafi bölgeler esasına göre ayırıp siyasî ve idarî taksimatın incelenmesini bu bölgelere intibak ettirmek maharetini gösterebilmişlerdir. Memleket esas itibariyle az - çok fizikî temellere dayanan bölgeler halinde tetkik ediliyor, fakat her bölgenin sonuna dercedilen istatistik tablolarınının coğrafi bölgeler hudutlarını aşabilen idarî hudutlara göre tanzim edilmiş olduğu görülüyor. Bu tarzın ileride bizde de uygulanacağı ümit edilebilir. Arada geçecek zaman içinde idarî bölümleri belki biraz daha coğrafi bölgelere yaklaştırmak, coğrafi bölgeleri gerçeğe daha uyan varlıklar haline koymak da mümkün olabilecektir.

Bizim coğrafi bölgelerimizin zayıf olan bir noktası, bunların teşkilinde parçalardan bütüne —cüz'den küll'e— doğru gidilmemiş ol-

ması, yani kendilerine nisbetle daha esaslı birer coğrafi gerçek olan küçük parçaların —yöre'lerin— bir kaçını birleştirmek suretiyle meydana getirilmemiş bulunmasıdır. Bölge hudutları bu yöreler hesaba katılmadan çizilmiştir. Bu yoldan gidilmiş olmasının iki sebebinden biri öğretimde yörelere değil bölgelere ihtiyaç olduğu idi; öteki sebep de yöreler üzerinde o zamana kadar hemen hiç çalışılmamıştı. Bu vaziyet 1941'de Ankara'da toplanmış olan coğrafyacıları o zaman pratik bakımdan kaçınılmaz, fakat ilmi bakımdan mahzurlu bir metod kabulüne, yani bölgeleri önce tesbit etmeye zorladı. Şimdi de bölgeler içinde yöreler aramaya çalışıyoruz.

Acaba bu aramalar bizi nereye götürecektir? Coğrafi bölgelerimiz coğrafi yörelere tam olarak bölünebilecekler mi? Başka bir deyiş ile, bu bölgeler acaba hiç kesir bırakmadan, yörelere ayrılabilirler mi? Bunun her zaman mümkün olacağı iddia edilemez. Bugünkü durumda coğrafi bölgeler birer bütün olarak alındığı ve yörelere bölünmedikleri takdirde, şimdiki hudutları ile kullanılmaya elverişli görünüyorlar. Fakat yöre tetkikleri gelişir de, mükemmel monografyalar yardımı ile meselâ bir Biga, bir Karasi, bir Menteşe yöresi ortaya çıkar ve hudutları açıkça tesbit edilirse, o zaman bölge hudutlarının da bunlara göre düzeltilmesi zarureti meydana çıkacaktır.

Bu böyle olduğuna göre, bölgelerle yörelerin münasebetini ortaya koyacak çalışmaların programını şu şekilde ifade edebiliriz: bu sahadaki gayretimiz, mevcut coğrafi bölgelerin hangi yörelere ayrılacağı meselesi üzerinde değil, hangi yörelerin bir araya gelmesi ile bir coğrafi bölge teşkil edileceği meselesi üzerinde toplanmalıdır. İşte bugünkü Türkiye coğrafyasının en ciddi meselelerinden biri budur.

Coğrafi bölgeler konusunu kapatırken, Coğrafya Enstitüsünde hazırladığımız iki denemenin sonuçlarını verelim. Bu denemeler, 1 : 800.000 ölçekli harita üzerinde hudutları tesbit edilen coğrafi bölgelerin yüz ölçümlerini ve nüfuslarını hesaplama yolunda olmuş, reliefin ana çizgilerini kavramak ve meskûn yerleri bulmak bakımından, 1 : 500.000 ölçekli haritadan da faydalanılmıştır. Türkiye bütünü için yüz ölçümününün 776.968 km² olarak yani resmî kaynaklardan çıkarılan 767.119 + 9040 (göller) = 776.200 (takribî) rakamından pek az farklı bir sayı halinde bulunması, yüz ölçümü hesaplarının tatmin edici doğruluğunu ortaya koyar. Coğrafi bölgelerin nüfusuna gelince, ilk olarak 1940 sayımına göre yapılan hesap gerçeğe (17.820.950) nisbetle ancak 20.000 kadar bir fark ile 17.810.926 bulunmuş, 1945 sa-

yımı üzerinden yapılan hesaplar gerçeğe daha yakın bir netice vermişti (18.790.174 yerine 18.782.276). Bu satırların yazıldığı sırada, aradan beş senelik bir zaman geçmiş olmasına rağmen, 1950 sayımının nahiye ve köy nüfuslarını ihtivâ eden istatistik yayını neşredilmemiş, yahut elimize geçmemiştir. Bu sebeple, coğrafi bölgelerin 1950 sayımına göre nüfuslarını aynı yoldan giderek hesaplamaya imkân bulamadık. Ancak, sözü geçen sayıma ait kaza nüfusları elde bulunduğuna göre, içlerinde muhtelif bölgelere yayılmış olanların nüfuslarını bir evvelki sayıma ait nisbetler dairesinde bölerek tahminî bir neticeye varabiliyoruz ki bu neticenin hakikate yakın sayılacağına hükmedebiliriz.

Aşağıdaki cetvel, Türkiye'nin coğrafi bölgelerinin, bölümleri ile beraber yüz ölçümlerini, doğrudan doğruya 1945 ve tahmin edilmiş 1950 nüfuslarını göstermektedir.

Bölgeler ve bölümler	Yüzölçümleri		N ü f u s l a r ı		Nüfus yoğunluğu
	Km ²	%	1945 sayımı	1950 sayımı (Tahmin)	
Doğu Karadeniz bölümü	45.792.0		1.415.016		1.522.100
Orta » »	40.627.2		1.468.918		1.673.000
Batı » »	54.436.5		1.515.258		1.647.600
Karadeniz Bölgesi	141.155.7	18.1	4.399.187	235	4.842.700
Güney Marmara bölümü	85.861.8		1.212.486		1.538.500
Çatalca-Kocaeli »	11.468.6		1.391.663		1.384.600
Ergene »	20.475.8		579.080		637.900
Istranca »					
Marmara Bölgesi	67.306.2	8.5	3.297.250	17.0	3.561.000
Ege bölümü	38.617.6		1.723.435		1.927.300
İç batı Anadolu bölümü	40.521.6		937.158		1.022.500
Ege Bölgesi	79.139.2	10.2	2.660.593	14.2	2.949.800
Antalya bölümü	49.984.0		823.924		924.200
Adana »	68.181.0		1.394.636		1.595.500
Akdeniz Bölgesi	118.165.0	15.2	2.218.560	11.8	2.519.700
Yukarı Sakarya bölümü	30.633.6		714.571		853.100
Konya »	43.024.0		520.267		589.500
Orta Kızılırmak »	52.264.3		1.196.797		1.351.200
Yukarı » »	25.353.6		438.823		490.100
İç Anadolu	151.275.5	19.4	2.870.459	15.5	3.283.900
Yukarı Fırat bölümü	72.579.2		1.112.263		683.700
Erzurum-Kars »	29.516.3		656.087		1.264.500
Yukarı Murat-Van böl.	41.096.3		411.741		495.200
Hakkâri bölümü	19.803.5		98.722		116.200
Doğu Anadolu	163.055.3	21.0	2.278.818	12.2	2.558.600
Dicle bölümü	30.963.0		461.021		538.300
Orta Fırat bölümü	26.208.2		596.388		681.100
Güneydoğu Anadolu B.	57.171.2	7.6	1.057.409	5.7	1.219.400
T o p l a m	76.968.1	100	18.782.276	100	20.936.000
			(18.790.174)		(20.936.524)

SUR LES RÉGIONS GÉOGRAPHIQUES DE LA TURQUIE

(RÉSUMÉ)

Besim Darkot, Istanbul.

Les régions géographiques établies et délimitées par le Premier Congrès de Géographie (Ankara, 1941) sont appliquées dans tous les échelons de l'enseignement dès 1942. Elles n'ont pas été l'objet d'études approfondies. On peut signaler cependant quelques articles parus dans les revues géographiques et des communications présentées dans les "Semaines Géographiques". Ces communications n'ont pu être publiées jusqu'ici, de sorte que le corps enseignant ne possède, pratiquement, comme source, que les manuels scolaires qui traitent sommairement les régions en question. Les Actes du Premier Congrès de Géographie — imprimés en 1941 — contenant le résumé des discussions et les principes déterminants furent pratiquement introuvables dès leur publication.

A l'état actuel, on constate que les autorités gouvernementales se servent des "régions agricoles" dans les publications statistiques, même en ce qui ne concerne pas l'agriculture. Ces régions, au nombre de 9, encadrent exactement un nombre déterminé de divisions administratives (vilâyets), ce qui leur confère une supériorité par rapport aux Régions Géographiques dont les frontières ne sont pas en relation avec les limites administratives. Cependant, le groupement des vilâyets au sein de ces régions agricoles est en quelque sorte artificiel et ne répond pas généralement aux exigences scientifiques si minutieusement recherchées lors de la limitation des Régions Géographiques.

On peut admettre que la non-coïncidence des frontières régionales avec les limites administratives est un handicap pour ces Régions. Les grandes régions géographiques comme Andalousie et Bretagne — héritaires des anciennes provinces — ont leur supériorité, puisqu'elles engroupent exactement les divisions actuelles: les renseignements statistiques peuvent être donnés sans recourir à un artifice quelconque. Doit-on conclure qu'une modification de frontières de nos régions soit inévitable, en faisant coïncider les limites géographiques et administratives? Il ne semble pas que cela soit une solution définitive, puisqu'on change très souvent les limites administratives. On a à se

rappeler que, dans les pays comme l'Allemagne, où les régions géographiques ne s'adaptent pas aux limites politico-administratives, on réussit bien à la présentation des données statistiques concernant les "pays", après la description des "régions" qui correspondent grosso modo à ces derniers. Pour y arriver, il faudrait bien connaître ces régions.

Chaque région géographique doit être prise comme un groupement entier de divisions plus petites, des "contrées" — "yöre" comme nous voudrions appeler chez nous — dont il faudrait pousser le plus avant possible l'étude géographique: de leur assemblage naîtraient les vraies régions géographiques. C'est le but que nous souhaitons voir dirigées les études "régionales" entreprises en Turquie.

★ ★

On a ajouté à la fin de l'article, certaines données numériques relatives à la superficie et la population des régions "bölge" et de leurs subdivisions "bölüm": colonne I, superficie en km², avec le pourcentage par rapport à l'ensemble du pays; colonne II, population calculée selon le recensement du 1945, avec pourcentage; colonne III, population évaluée d'après le recensement du 1950; colonne IV, densité de la population des régions en 1950.

